

Бугунги кунда таълимда, хусусан, чет тилларни ўргатишда инновацион педагогик технологиялар ва интерфаол усуллардан кенг фойдаланилмоқда.

Биз биламизки, ҳозирги таълим жараёнида ўқувчи субъект бўлиши лозим. Бунда кўпроқ интерфаол методларга еътиборни қаратиш таълим самарадорлигини оширади. Инглиз тили дарсларига қўйилган енг муҳим талаблардан бири талабаларни мустақил фикрлашга ўргатишдир. Бугунги кунда инглиз тили ўқитувчилари Америка Қўшма Штатлари, Англия педагоглари тажрибасига таянган ҳолда қуйидаги инновацион методлардан фойдаланиб келишмоқда: "Муаммоли вазият ечими" (Creative Problem Solving) бу усулни қўллаш учун ҳикоянинг бошланиши ўқиб берилади қандай яқун топиши ўқувчилар, талабалар ҳукмига ҳавола қилинади;

"Қувноқ топишмоқлар" (Merry Riddles) ўқувчиларга топишмоқлар ўргатиш Инглиз тилини ўргатишда муҳим аҳамиятга ега, улар ўзларига нотаниш бўлган сўзларни ўрганадилар ва ўйлаб топишмоқ жавобини топадилар;

"Тезкор жавоб" (Quick answers) ўтилган дарс самарадорлигини оширишда ёрдам беради; . "Чигил ёзди" ("Warm-up exercises") ўқувчиларни дарсга қизиқтириш учун синфда ҳар хил ўйинлардан фойдаланиш;

"Пантомима" (pantomime) бу усул жуда қийин мавзулар тушунтирилиши керак бўлган дарсда ёки ёзма машқлар бажарилиб, талабалар чарчаган пайтда фойдаланилса бўлади;

"Ҳикоя занжири" (a chain story) усули ўқувчиларнинг оғзаки нутқини ўстиришда ёрдам беради;

"Ролли ўйинлар" (Acting characters) бу усул дарснинг барча типларида қўлланилиши мумкин.

Ҳунарга ўргатиш учун "Интерпреттер", "Translator", "Writer", "Поет" каби касбдаги кишилар дарсда иштирок етишиб ўқувчилар билан суҳбатлашишлари мумкин;

"Алломалар йиғини" (Thinkers meeting) У.Шекспир, А.Навоий, Р.Бурнс каби шоирлар ва ёзувчиларни "таклиф қилиш" мумкин. Бундай пайтда улар айтиб кетган ҳикматли сўзлардан дарсда фойдаланиш ёшларни комил инсон бўлиб тарбияланишига ёрдам беради;

"Расмлар сўзлаганда" (Wҳen pictures speak) усули анча қулай бўлиб, инглиз тилини ўргатишда, талаба, ўқувчиларнинг оғзаки нутқини ривожлантиришда ёрдам беради, бунинг учун мавзуга оид расмлардан фойдаланиш лозим;

Квиз карточкалари (қуиз cards) ўқувчиларнинг сонига қараб карточкалар тарқатилади ва ҳамма талабалар бир вақтда дарсда иштирок етиш имконини беради бу еса вақтни тежайди.

Хулоса ўрнида шуни таъкидлаш жоизки, ҳар бир инновацион технология ўзига хос афзаллик жиҳатларига егадир. Бундай усулларнинг барчасида ўқитувчи ва ўқувчи ўртасидаги ҳамкорлик, ўқувчининг таълим жараёнидаги фаол ҳаракати кўзда тутилади. Педагогик инновацион технологияларнинг яна бир ўзига хос хусусияти

Ўқувчи фаолиятининг устуворлигида, таълим жараёнида талаба ёки ўқувчинининг асосий фигура эканлигидадир. Таълим жараёнида билиш, лексик, грамматик, талаффуз тушунчаларни тўғри шакллантириш, ўқувчи онгида билимлар системасини, ўз-ўзини назорат қилиш кўникмасини тўғри таркиб топтириш инновацион педагогик технологияларнинг таркибий қисмидир. Ҳозирги кунда таълим жараёнидаги енг самарали, ўқитувчи педагоглар кўзлаган мақсадларга еришишнинг кафолатланган ўқитиш услублари, ўқувчи талабаларда мустақил фикрлаш, еркин қарор чиқариш кўникмасини шакллантирадиган, уларни муаммоларини ечишлари, турли вазиятлардан қийналмасдан чиқиб кетишлари учун замин ҳозирлашга қодир бундай ўқитиш услублари педагогик технологиянинг енг илғор хусусиятидир. Бугун мамлакатимизда юртбошимиз ташаббуслари билан мамлакатимизда тил ўрганишга катта еътибор берилмоқда. Юқоридагиларга назар соладиган бўлсак юртимиз тараққиётда тилнинг нечоғлик аҳамиятли эканлигига яна бир қарра амин бўламиз.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. N.Q.Хатамова, M.N.Мирзаева. Инглиз тили дарсларида қўлланиладиган интерфаол усуллар. Навоий, 2006.
2. M.Холдорова, H.Файзиева, Ф.Рихситилаева. Чет тилини ўқитишда ёрдамчи воситалардан фойдаланиш. Тошкент, Низомий номидаги ТДПУ, 2005.
3. F.Моъминова. Инглиз тилини ўқитишда замонавий инновацион технологияларидан фойдаланиш. Ўзбекистон педагогикаси. 2020. 1 18 (308).
4. M.Ўтабоева. Чет тилини ўқитишда замонавий инновацион технологияларидан фойдаланиш ва унинг самарадорлиги. Ўзбекистон педагогикаси журнали, 2017, 14.2
5. U.B.Бекмуратова "Инглиз тилини ўқитишда инновацион технологиялардан фойдаланиш". Реферат. Тошкент, 2012 йил

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA MUSIQIY SAVODXONLIKNI OSHIRISH

Raximova Navbahor Rustamovna

Xiva pedagogika kolleji o'qituvchisi

KIRISH

Maktabgacha ta'lim bola sog'lom, har tomonlama kamol topib shakllanishini ta'minlaydi, unda o'qishga intilish hissini uyg'otadi, uni muntazam ta'lim olishga tayyorlaydi. Maktabgacha ta'lim bola olti-etti yoshga yetguncha davlat va nodavlat maktabgacha tarbiya bolalar muassasalarida hamda oilalarda amalga oshiriladi.

O'zbekistonning kelajagini, ertasini yoshlarsiz tasavvur qilib bo'lmaydi. Yoshlar tarbiyasida musiqa san'ati insonning yoshligidan unga bevosita va kuchli ta'sir o'tkazib, uning umumiy madaniy rivojida katta o'rin tutadi. Demokratik jamiyat madaniy hayotida yanada kengroq o'rin tutayotgan musiqa kishiga butun hayot davomida uning doimiy hamrohi hisoblanadi. Musiqa yagona san'at bo'lib, inson yuragiga juda chuqur kirib borib, ana shu qalb tug'yonini yorqin ifodalash qudratiga ega. Demak, ajdodlarimizga munosib avlodni tarbiyalashda musiqaning ham munosib o'rni borligi ayni haqiqat, bolani estetik tarbiyalashdek sharaflilikni to'g'ri yo'lga qo'yish bizga, ya'ni, bo'lajak kadrlar zimmasiga katta mas'uliyat yuklaydi. Musiqa – estetik tarbiya, demokratik jamiyat kishisini garmonik tarbiyalash yo'lida olib borilayotgan ulkan ishning tarkibiy qismiga aylanmog'i kerak. Bolalar bilan musiqali ish olib borish ayniqsa katta ahamiyat kasb yetadi. Musiqa bola qalbidagi kuchli emotsional tuyg'u uyg'otadi. O'zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti I.A. Karimov "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch" asarida "...musiqa san'ati navqiron avlodimizning yuksak ma'naviyat ruhida kamol topishida boshqa san'at turlariga qaraganda ko'proq va kuchliroq ta'sir ko'rsatmoqda" – deya ta'kidlaydilar. Demak, musiqa san'ati va ta'lim-tarbiyasi kishidagi insoniy fazilatlarini rivojlantirib, ruhiy poklanish va yuksalishga da'vat etadigan insonning ichki olamini boyitadigan, iymon-e'tiqodini, irodasini mustahkamlaydigan, ijodini uyg'otadigan qudratli kuch – ma'naviyatning yuksalishini ta'minlaydi. Musiqa yordamida uning badiiy idroki o'sib, hissiyatini yanada boyitib boradi. Bolalarda musiqaviy idrokni o'stirmay, ularning musiqaga mehr-muhabbatini yetarli darajada qiziqitirmay turib, har tomonlama jismoniy boy, ma'naviy va qat'iy ahloqiy sifatlarni tarbiyalab bo'lmaydi. Yunon faylasufi Platonning fikricha, davlatning kuch-qudrati unda qanday musiqa, qaysi ohang va qay ritmda yangrayotganligiga to'g'ridan-to'g'ri bog'liq. Davlat uchun insonni yuksaklikka ko'tarishga yordam beruvchi musiqa kerak, deb hisoblagan.

Musiqa — inson hissiy kechinmalari, fikrlari, tasavvur doirasini musiqiy tovushlar majmui vositasida aks ettiruvchi sanat turi. Uning mazmuni o'zgaruvchan ruhiy holatlarni ifodalovchi muayyan musiqiybadiiy obrazlardan iborat. U inson yuragiga juda chuqur kirib borib, ana shu qalb tug'yonini yorqin ifodalash qudratiga ega. Musiqaga yoshlikdan uyg'ongan qiziqish kishining keyingi musiqaviy rivojida kuchli ta'sir o'tkazadi, boshqa